Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

5 päivänä syyskuuta 2024*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettava laki – Asetus (EY) N:o 864/2007 – 16 artikla – Kansainvälisesti pakottavat säännökset – Liikenneonnettomuus – Menehtyneen henkilön perheenjäsenten oikeus vahingonkorvaukseen – Henkisen kärsimyksen korvaamista koskeva kohtuullisuusperiaate – Arviointiperusteet

Asiassa C-86/23,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Varhoven kasatsionen sad (ylin yleinen tuomioistuin, Bulgaria) on esittänyt 7.2.2023 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 15.2.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

E.N.I. ja

Y.K.I.

vastaan

HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos sekä tuomarit O. Spineanu-Matei (esittelevä tuomari), J.-C. Bonichot, S. Rodin ja L. S. Rossi,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG, asiamiehinään G. I. Ilieva ja L. I. Todev, advokati,

– Tšekin hallitus, asiamiehinään A. Edelmannová, M. Smolek ja J. Vláčil,

* Oikeudenkäyntikieli: bulgaria.

– Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller, P. Busche ja M. Hellmann,

– Euroopan komissio, asiamiehinään C. Georgieva ja W. Wils,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.3.2024 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 864/2007 (Rooma II) (EUVL 2007, L 199, s. 40) 16 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat yhtäältä Bulgarian kansalaiset E.N.I. ja Y.K.I. ja toisaalta HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung AG (jäljempänä HUK-COBURG) ja jossa on kyseessä korvaus, jota HUK-COBURGilta vaaditaan moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän pakollisen vastuun perusteella aineettomasta vahingosta, jota aiheutui ensin mainituille heidän tyttärensä Saksassa tapahtuneessa liikenneonnettomuudessa aiheutuneen kuoleman johdosta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Rooma II -asetus

3 Rooma II -asetuksen johdanto-osan 6, 7, 14, 16 ja 32 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(6) Sisämarkkinoiden moitteeton toiminta edellyttää riita-asioiden ratkaisun ennakoitavuuden, oikeusvarmuuden lainvalinnassa ja tuomioiden vapaan liikkuvuuden parantamiseksi sitä, että jäsenvaltioiden lainvalintasäännöissä määrätään sovellettavaksi samaa kansallista lakia riippumatta siitä, minkä maan tuomioistuimessa kanne on nostettu.

(7) Tämän asetuksen aineellisen soveltamisalan ja säännösten olisi oltava johdonmukaisia tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22 päivänä joulukuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 [(EYVL 2001, L 12, s. 1)] – – ja sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevien säädösten kanssa.

– –

(14) Oikeusvarmuuden vaatimus ja tarve oikeudenmukaisiin ratkaisuihin yksittäisissä tapauksissa ovat oikeusalueen olennaisia osia. Tässä asetuksessa säädetään niistä liittymistä, jotka ovat tarkoituksenmukaisimpia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämän vuoksi tässä asetuksessa säädetään yleissäännöstä sekä lisäksi erityissäännöistä ja tiettyihin määräyksiin sisältyvästä ’varaventtiililausekkeesta’, jonka nojalla voidaan poiketa näistä säännöistä, jos kaikista tapaukseen liittyvistä seikoista ilmenee, että

vahingonkorvausvastuun perustava tapahtuma liittyy selvästi läheisemmin johonkin toiseen maahan. Nämä säännöt muodostavat näin ollen joustavat puitteet lainvalinnalle. Vastaavasti ne sallivat tuomioistuimen, jossa asia on vireillä, käsitellä yksittäisiä tapauksia asianmukaisella tavalla.

– –

(16) Yhdenmukaisten sääntöjen olisi lisättävä tuomioistuinten päätösten ennakoitavuutta ja varmistettava kohtuullinen tasapaino vastuulliseksi väitetyn henkilön ja vahingonkärsijän etujen välillä. Liittymä siihen maahan, jossa välitön vahinko on aiheutunut (lex loci damni), saattaa kohtuulliseen tasapainoon vastuulliseksi väitetyn henkilön ja vahingonkärsijän edut, minkä lisäksi se vastaa nykyajan käsityksiä siviilioikeudellisesta vastuusta ja objektiivisen vastuun järjestelmien kehittämistä.

– –

(32) Yleiseen etuun liittyvien näkökohtien perusteella jäsenvaltioiden tuomioistuimet voivat poikkeusolosuhteissa soveltaa oikeusjärjestyksen perusteisiin ja kansainvälisesti pakottaviin säännöksiin perustuvia poikkeuksia. Erityisesti sellaisen tämän asetuksen mukaisesti määräytyvän lain säännöksen soveltamisen, joka johtaisi tapauksen olosuhteisiin tai sen jäsenvaltion, jonka tuomioistuimessa asia on vireillä, oikeusjärjestykseen nähden luonteeltaan liiallisiin varoittaviin tai rankaiseviin vahingonkorvauksiin ilman varsinaista korvaavaa vaikutusta, voidaan katsoa olevan vastoin tuomioistuinvaltion oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public).”

4 Kyseisen asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen, joka johtuu vahingonkorvausvastuun perustavasta tapahtumasta, sovelletaan sen maan lakia, jossa vahinko aiheutuu, riippumatta siitä, missä maassa vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui, ja siitä, missä maassa tai maissa tuon tapahtuman välilliset seuraukset ilmenevät.”

5 Kyseisen asetuksen 15 artiklan c alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen tämän asetuksen nojalla sovellettavan lain mukaisesti määräytyvät erityisesti:

– –

c) vahingon tai vaaditun hyvityksen olemassaolo, luonne ja arviointi;

– –”

6 Mainitun asetuksen 16 artiklassa, jonka otsikko on ”Kansainvälisesti pakottavat säännökset”, säädetään seuraavaa:

”Tämän asetuksen säännökset eivät estä soveltamasta niitä tuomioistuinvaltion lain säännöksiä, joita asianomaisessa tilanteessa on ehdottomasti sovellettava riippumatta sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen muutoin sovellettavasta laista.”

Rooma I -asetus

7 Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 593/2008 (Rooma I) (EUVL 2008, L 177, s. 6) 9 artiklan, jonka otsikko on ”Kansainvälisesti pakottavat säännökset”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Kansainvälisesti pakottava säännös on säännös, jonka noudattamista maa pitää niin olennaisen tärkeänä yleisten etujensa, kuten poliittisen, sosiaalisen tai taloudellisen järjestelmän turvaamiseksi, että sitä on sovellettava kaikissa sen soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa riippumatta siitä, mitä lakia sopimukseen muutoin tämän asetuksen nojalla sovellettaisiin.

2. Tämän asetuksen säännökset eivät estä soveltamasta tuomioistuinvaltion lain kansainvälisesti pakottavia säännöksiä.”

Bulgarian oikeus

8 Bulgarian oikeudessa sopimussuhteen ulkopuolisesta vastuusta säädetään velvoitteista ja sopimuksista annetun lain (zakon za zadalzheniyata i dogovorite; DV nro 275, 22.11.1950), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan (jäljempänä ZZD), 45–54 §:ssä.

9 ZZD:n 45 §:ssä säädetään seuraavaa:

”(1) Jokaisella on velvollisuus korvata toiselle aiheuttamansa vahinko.

(2) Delikti oletetaan tuottamukselliseksi, ellei toisin todisteta.”

10 ZZD:n 52 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tuomioistuin vahvistaa aineettomasta vahingosta maksettavan korvauksen määrän kohtuuden mukaan.”

Saksan oikeus

BGB

11 Siviililain (Bürgerliches Gesetzbuch), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan (jäljempänä BGB), 253 §:n, jonka otsikko on ”Aineeton vahinko”, sanamuoto on seuraava:

”(1) Muusta kuin aineellisesta vahingosta voidaan vaatia rahamääräistä korvausta vain laissa määritellyissä tapauksissa.

(2) Jos vahingonkorvausta on suoritettava ruumiinvammasta taikka terveyteen, vapauteen tai seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvasta loukkauksesta, myös muusta kuin aineellisesta vahingosta voidaan vaatia kohtuullista rahamääräistä korvausta.”

12 BGB:n 823 §:n, jonka otsikko on ”Vahingonkorvausvelvollisuus”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Se, joka tahallisesti tai tuottamuksellisesti vahingoittaa tai loukkaa toisen henkeä, kehoa, terveyttä, vapautta, omaisuutta tai jotakin muuta oikeutta lainvastaisesti, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon toiselle.”

Tieliikennelaki

13 Tieliikennelain (Straßenverkehrsgesetz), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan, 7 §:n, jonka otsikko on ”Ajoneuvon haltijan vastuu, moottoriajoneuvon käyttö haltijan tietämättä ja ilman hänen suostumustaan”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jos moottoriajoneuvoa käytettäessä henkilö kuolee, hänelle aiheutuu ruumiinvamma tai hänen terveydelleen aiheutuu vahinkoa taikka jos esine vahingoittuu, ajoneuvon haltijan on korjattava vahingon kärsineelle tästä aiheutunut vahinko.”

14 Tieliikennelain, sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan, 11 §:n otsikko on ”Ruumiinvammaa koskevan korvausvelvollisuuden laajuus”. Siinä säädetään seuraavaa:

”Jos henkilölle aiheutuu ruumiinvamma tai jos hänen terveydelleen aiheutuu vahinkoa, korvauksen on katettava hoitokulut sekä taloudellinen haitta, joka vahingonkärsineelle aiheutuu vahingosta johtuvasta työkykynsä väliaikaisesta tai pysyvästä menetyksestä tai vähenemisestä tai tarpeidensa väliaikaisesta tai pysyvästä lisääntymisestä. Myös muusta kuin aineellisesta vahingosta voidaan vaatia kohtuullista rahamääräistä korvausta.”

Vakuutussopimuksista annettu laki

15 Vakuutussopimuksista 23.11.2007 annetun lain (Gesetz über den Versicherungsvertrag; BGBl. 2007 I, p. 2631), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiaan, 115 §:n, jonka otsikko on ”Oikeus suoraan korvausvaatimukseen”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Kolmas osapuoli voi esittää vahingonkorvausvaatimuksen myös vakuutuksenantajaa vastaan,

1. jos kyseessä on vastuuvakuutus pakollista vakuutusta koskevan lain mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden täyttämiseksi – –

– –

Oikeus perustuu vakuutuksenantajalla vakuutussuhteen perusteella olevaan suoritusvelvollisuuteen, ja siltä osin kuin tällaista velvollisuutta ei ole, tämän lain 117 §:n 1–4 momenttiin. Vakuutuksenantajan on maksettava rahamääräinen korvaus. Vakuutuksenantaja ja korvausvastuussa oleva vakuutuksenottaja ovat yhteisvastuussa korvauksesta.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

16 Pääasian valittajien E.N.I:n ja Y.K.I:n tytär kuoli 27.7.2014 Saksassa sattuneessa liikenneonnettomuudessa. Onnettomuuden aiheuttajalla oli pakollinen liikennevakuutus HUK-COBURGissa, joka on Saksaan sijoittautunut vakuutusyhtiö.

17 Pääasian valittajat nostivat 25.7.2017 Sofiyski gradski sadissa (Sofian kaupungin alioikeus, Bulgaria) HUK-COBURGia vastaan kanteen, jossa he vaativat, että vakuutusyhtiö velvoitetaan maksamaan kummallekin heistä 250 000 Bulgarian leviä (BGN) (n. 125 000 euroa) korvauksena heidän tyttärensä kuolemasta aiheutuneesta aineettomasta vahingosta.

18 HUK-COBURG maksoi 27.9.2017 kummallekin vanhemmalle 2 500 euroa korvauksena heidän tyttärensä kuolemasta aiheutuneesta vahingosta.

19 Sofiyski gradski sad antoi 23.12.2019 tuomion, jolla se hyväksyi kanteen osittain ja jolla se määräsi maksettavaksi kummallekin pääasian valittajalle 100 000 BGN:n (n. 50 000 euroa) suuruisen vakuutuskorvauksen, josta vähennettiin noin 2 500 euron suuruinen summa, jonka vakuutusyhtiö oli jo suorittanut.

20 Apelativen sad – Sofia (Sofian kaupungin ylioikeus, Bulgaria) muutti tuomiota. Se hylkäsi pääasian valittajien kanteen kokonaisuudessaan ja katsoi, etteivät he olleet osoittaneet henkisen kivun ja kärsimyksen aiheuttaneen heille patologista terveyshaittaa, mikä on Rooma II -asetuksen 4 artiklan 1 kohdan nojalla sovellettavan Saksan oikeuden mukaan ennakkoedellytys aineettoman vahingon korvaamiselle. Kyseinen tuomioistuin hylkäsi heidän väitteensä, jonka mukaan Rooma II -asetuksen 16 artiklan nojalla asiassa ei sovelleta Saksan lakia vaan tuomioistuinvaltion lakia eli ZZD:n 52 §:ää. Kyseisen tuomioistuimen mukaan HUK-COBURGin jo maksamat määrät eivät merkitse sitä, että vakuutuksenantaja olisi katsonut pääasian valittajien vaatimusten olevan perusteltuja, ja ne vastaavat BGB:n 253 §:n 2 momentissa tarkoitettua ”kohtuullista korvausta” aineettomasta vahingosta.

21 Pääasian valittajat tekivät kyseisestä tuomiosta kassaatiovalituksen Varhoven kasatsionen sadiin (ylin yleinen tuomioistuin, Bulgaria), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin.

22 Varhoven kasatsionen sad huomauttaa aluksi, että käsiteltävässä asiassa Rooma II -asetuksen 4 artiklan nojalla sovellettava Saksan lainsäädäntö on sama kuin se, josta oli kyse 15.12.2022 annettuun tuomioon HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung (C-577/21, EU:C:2022:992) johtaneessa asiassa, joka koski samaa liikenneonnettomuutta kuin nyt käsiteltävä asia.

23 Tämän jälkeen kyseinen tuomioistuin toteaa, että tuossa tuomiossa unionin tuomioistuin katsoi, että kyseinen Saksan lainsäädäntö kuuluu siihen kansalliseen aineelliseen vahingonkorvausoikeuteen, johon moottoriajoneuvojen käyttöön liittyvän vastuun varalta otettavasta vakuutuksesta ja vakuuttamisvelvollisuuden voimaansaattamisesta 16.9.2009 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/103/EY (EUVL 2009, L 263, s. 11) viitataan. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan kyseisessä Saksan lainsäädännössä säädetään objektiivisesta kriteeristä, jonka avulla voidaan määrittää aineeton vahinko, josta liikenneonnettomuuden uhrin lähiomainen voi saada korvausta. Kyseisen tuomioistuimen mukaan unionin tuomioistuin katsoi, että direktiivi 2009/103 ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jossa vahvistetaan sitovat kriteerit niiden aineettomien vahinkojen määrittämiseksi, jotka voidaan korvata.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lopuksi, että toisin kuin kyseisessä Saksan säännöstössä, jonka mukaan aineettoman vahingon korvaaminen edellyttää kolmen edellytyksen täyttymistä eli sitä, että vahingonkärsijän omalle terveydelle on aiheutunut haittaa, että hän on välittömän vahingonkärsijän lähiomainen ja että onnettomuudesta vastuussa olevan tekemän virheen ja tämän haitan välillä on syy-yhteys, Bulgarian säännöstössä eli ZZD:n 52 §:ssä säädetään, että tuomioistuin vahvistaa aineettomasta vahingosta maksettavan korvauksen määrän kohtuuden mukaan. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan Varhoven sadin (ylin tuomioistuin, Bulgaria) ja Varhoven kasatsionen sadin sitovasta oikeuskäytännöstä ilmenee, että Bulgarian oikeuden mukaan korvausta on mahdollista saada kaikesta kivusta ja henkisestä kärsimyksestä, joita vanhemmille aiheutuu heidän lapsensa kuolemasta deliktillä aiheutetun liikenneonnettomuuden seurauksena, eikä tässä yhteydessä edellytetä, että vahingosta on aiheutunut vanhemmille patologista terveyshaittaa. Vahingonkorvauksen määrä riippuu yksittäistapauksen olosuhteista, ja vanhemmalle, jonka lapsi on kuollut vuonna 2014 sattuneessa liikenneonnettomuudessa, määrätty tavanomainen korvaus aineettomasta vahingosta on noin 120 000 BGN (n. 61 000 euroa). Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että jos pääasian valittajien valitus hyväksyttäisiin ja jos he olisivat esittäneet näytön patologisesta haitasta, heille Saksan oikeuden nojalla maksettavan korvauksen enimmäismäärä olisi noin 5 000 euroa.

25 Tässä tilanteessa Varhoven kasatsionen sad on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [Rooma II -asetuksen] 16 artiklaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kansallista säännöstä, jossa säädetään jäsenvaltion perustavanlaatuisen oikeusperiaatteen, kuten kohtuullisuusperiaatteen, soveltamisesta määritettäessä aineettomista vahingoista maksettavaa korvausta tapauksissa, joissa lähiomaisen kuolema on seurausta deliktistä, voidaan pitää kyseisessä artiklassa tarkoitettuna kansainvälisesti pakottavana säännöksenä?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko Rooma II -asetuksen 16 artiklaa tulkittava siten, että kansallista säännöstä, jossa säädetään, että tuomioistuin vahvistaa liikenneonnettomuudessa kuolleen henkilön lähiomaisille aiheutuneen aineettoman vahingon korvauksen määrän kohtuuden mukaan, voidaan pitää kyseisessä artiklassa tarkoitettuna kansainvälisesti pakottavana säännöksenä.

27 Rooma II -asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen, joka johtuu vahingonkorvausvastuun perustavasta tapahtumasta, sovelletaan sen maan lakia, jossa vahinko aiheutuu, riippumatta siitä, missä maassa vahingon aiheuttanut tapahtuma sattui, ja siitä, missä maassa tai maissa tuon tapahtuman välilliset seuraukset ilmenevät. Kyseisen asetuksen 15 artiklan c alakohdassa säädetään, että sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen tämän asetuksen nojalla sovellettavan lain mukaisesti määräytyvät erityisesti vahingon tai vaaditun hyvityksen olemassaolo, luonne ja arviointi.

28 Rooma II -asetuksen 16 artiklan mukaan tämän asetuksen säännökset eivät kuitenkaan estä soveltamasta niitä tuomioistuinvaltion lain säännöksiä, joita asianomaisessa tilanteessa on ehdottomasti sovellettava riippumatta sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen muutoin sovellettavasta laista.

29 Ensinnäkin on huomattava, että Rooma II -asetuksen 16 artiklan sanamuodosta ilmenee yhtäältä, että siinä säädetään poikkeuksesta sopimukseen perustumattomaan velvoitteeseen sovellettavasta laista, joka on määritetty kyseisessä asetuksessa vahvistettujen lainvalintasääntöjen, kuten sen 4 artiklan ja 15 artiklan c alakohdan, mukaisesti, siltä osin kuin kyseisessä 16 artiklassa sallitaan tuomioistuinjäsenvaltion lain soveltaminen.

30 Näin ollen mainittua 16 artiklaa on tulkittava suppeasti (ks. analogisesti tuomio 31.1.2019, Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Lisäksi Rooma II -asetuksen päämääränä on, kuten sen johdanto-osan 6, 14 ja 16 perustelukappaleesta ilmenee, muun muassa taata oikeusvarmuus sovellettavan lain valinnassa riippumatta siitä, missä maassa kanne nostetaan, lisätä tuomioistuinratkaisujen ennakoitavuutta sekä varmistaa kohtuullinen tasapaino vastuulliseksi väitetyn henkilön ja vahingonkärsijän etujen välillä (tuomio 17.5.2023, Fonds de Garantie des Victimes des Actes de Terrorisme et d'Autres Infractions (FGTI), C-264/22, EU:C:2023:417, 30 kohta). Rooma II -asetuksen 16 artiklan laaja tulkinta olisi näin ollen tämän tavoitteen vastaista.

32 Toisaalta kyseisen 16 artiklan sanamuodosta ilmenee, että siinä säädettyä poikkeusta sovelletaan silloin, kun ”asianomaisessa tilanteessa on ehdottomasti sovellettava” tuomioistuinvaltion lain säännöksiä.

33 Jotta tällaisia säännöksiä voidaan soveltaa ja jotta voidaan perustella turvautuminen mainittuun 16 artiklaan, kansallisen tuomioistuimen tutkittavana olevalla oikeudellisella tilanteella on kuitenkin oltava riittävän läheisiä yhteyksiä tuomioistuinjäsenvaltioon.

34 Rooma II -asetuksen 4 artiklan nojalla sovellettavan ulkomaisen lain syrjäyttäminen edellyttää siis – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 52 kohdassa –, että kyseinen tuomioistuin tarkistaa ensin, onko kyseisellä oikeudellisella tilanteella tällaisia yhteyksiä kyseiseen jäsenvaltioon.

35 Jos kyseisellä oikeudellisella tilanteella on yhteyksiä useisiin jäsenvaltioihin, on mahdollista, että kansallisen tuomioistuimen on todettava, erityisesti ottaen huomioon kyseisen oikeudellisen tilanteen liittymät siihen jäsenvaltioon, jonka lakia on lainvalintasääntöjen nojalla sovellettava, että sillä ei ole riittävän läheisiä yhteyksiä tuomioistuinjäsenvaltioon.

36 Nyt käsiteltävässä asiassa pääasian valittajat, jotka ovat Bulgarian kansalaisia, joiden kotipaikka on Bulgariassa, ovat saattaneet asian Bulgarian tuomioistuimen käsiteltäväksi. Liikenneonnettomuus, jonka seurauksena pääasian valittajien tytär kuoli, tapahtui kuitenkin Saksassa. Onnettomuuden aiheuttanut henkilö oli vakuutettu Saksaan sijoittautuneessa vakuutusyhtiössä. Lisäksi sekä onnettomuuden uhri että sen aiheuttaja olivat Saksaan sijoittautuneita Bulgarian kansalaisia, kuten 15.12.2022 annetun tuomion HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung (C-577/21, EU:C:2022:992) – joka, kuten tämän tuomion 22 kohdassa on todettu, koskee samaa liikenneonnettomuutta – 15–17 kohdasta ilmenee. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on erityisesti näiden tosiseikkojen perusteella selvitettävä, onko pääasiassa riittävän läheiset yhteydet Bulgariaan.

37 Toiseksi kansallisen säännöksen luokittelemisesta Rooma II -asetuksen 16 artiklassa tarkoitetuksi kansainvälisesti pakottavaksi säännökseksi on muistutettava, että kyseinen säännös vastaa Rooma I -asetuksen 9 artiklassa tarkoitettua kansainvälisesti pakottavaa säännöstä, joten unionin tuomioistuimen viimeksi mainitusta käsitteestä tekemä tulkinta pätee myös ensin mainitun

säännöksen osalta, kun otetaan huomioon Rooma I - ja Rooma II -asetusten soveltamisen johdonmukaisuutta koskeva vaatimus (ks. vastaavasti tuomio 31.1.2019, Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, 28 kohta).

38 Rooma I -asetuksen 9 artiklassa säädetään, että kansainvälisesti pakottava säännös on säännös, jonka noudattamista maa pitää niin olennaisen tärkeänä yleisten etujensa, kuten poliittisen, sosiaalisen tai taloudellisen järjestelmän, turvaamiseksi, että sitä on sovellettava kaikissa sen soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa riippumatta siitä, mitä lakia sopimukseen muutoin tämän asetuksen nojalla sovellettaisiin.

39 Unionin tuomioistuimen kyseistä 9 artiklaa koskevan oikeuskäytännön mukaan on niin, että kansallisen tuomioistuimen on arvioidessaan sitä, onko kansallinen laki ”kansainvälisesti pakottava säännös”, otettava huomioon paitsi tämän lain tarkka sanamuoto myös lain yleinen rakenne ja kaikki olosuhteet, joissa laki on hyväksytty, voidakseen niiden perusteella päätellä, että laki on luonteeltaan pakottava siltä osin kuin käy ilmi, että kansallinen lainsäätäjä on antanut kyseisen lain suojellakseen kyseessä olevan jäsenvaltion olennaisena pitämää etua (tuomio 31.1.2019, Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Analogisesti on katsottava, että kun kansallinen tuomioistuin määrittää, onko kyse Rooma II -asetuksen 16 artiklassa tarkoitetusta ”kansainvälisesti pakottavasta säännöksestä”, sen on todettava kyseisen kansallisen säännöksen sanamuodon, yleisen rakenteen ja tavoitteiden sekä sen antamisen taustalla olevan asiayhteyden yksityiskohtaisen arvioinnin perusteella, että säännös on niin tärkeä kansallisessa oikeusjärjestyksessä, että se oikeuttaa poikkeamaan kyseisen asetuksen 4 artiklan nojalla sovellettavasta laista (tuomio 31.1.2019, Da Silva Martins, C-149/18, EU:C:2019:84, 31 kohta). Tämän tuomion 30 ja 34 kohdasta seuraa, että kansainvälisesti pakottavan säännöksen soveltaminen edellyttää, että kyseinen tuomioistuin yksilöi ne erityisen tärkeät syyt, joiden vuoksi sen soveltaminen on perusteltua.

41 Tällaisen säännöksen soveltaminen edellyttää näin ollen, että kansallinen tuomioistuin tarkistaa yhtäältä kyseessä olevan kansallisen säännöksen, jonka oletetaan olevan pakottava, sanamuodon ja yleisen rakenteen lisäksi kyseisen säännöksen antamisen taustalla olevat perusteet ja tavoitteet sen määrittämiseksi, oliko kansallisen lainsäätäjän tarkoituksena antaa sille pakottavan säännöksen luonne. Kyseisen tuomioistuimen on siis tutkittava, onko kyseinen säännös annettu yhden tai useamman sellaisen edun suojaamiseksi, joita kyseinen jäsenvaltio pitää olennaisina, ja pitääkö mainittu jäsenvaltio kyseisen säännöksen noudattamista olennaisen tärkeänä näiden etujen suojaamiseksi.

42 Toisaalta kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun oikeudellisen tilanteen arvioinnin perusteella on käytävä ilmi, että mainitun säännöksen soveltaminen on ehdottoman välttämätöntä kyseessä olevan olennaisen edun suojaamiseksi käsiteltävänä olevassa asiassa.

43 Tästä seuraa, että kansallinen tuomioistuin ei voi turvautua Rooma II -asetuksen 16 artiklassa säädettyyn poikkeukseen, jos tuomioistuinvaltion lain kyseisellä säännöksellä tavoiteltu kyseessä olevan edun suojaamisen tavoite voidaan saavuttaa myös soveltamalla kyseisen asetuksen lainvalintasääntöjen nojalla määräytyvää lakia.

44 Kolmanneksi on huomattava, että jäsenvaltioiden tuomioistuimet voivat soveltaa kansainvälisesti pakottavia säännöksiä vain poikkeuksellisissa olosuhteissa, kun se on perusteltua ”yleiseen etuun liittyvien näkökohtien” perusteella, kuten Rooma II -asetuksen johdanto-osan 32 perustelukappaleessa todetaan. Tältä osin tämän tuomion 38 kohdassa

tarkoitetusta kansainvälisesti pakottavan säännöksen käsitteen määritelmästä, joka tämän tuomion 37 kohdassa tarkoitettu oikeuskäytäntö huomioon ottaen vastaa kyseisen asetuksen 16 artiklassa tarkoitettua kansainvälisesti pakottavan säännöksen määritelmää, ilmenee, että kyseisellä lailla tai säännöksellä on välttämättä pyrittävä erityisen tärkeiden yleisten etujen, kuten tuomioistuinjäsenvaltion poliittiseen, sosiaaliseen tai taloudelliseen järjestelmään liittyvien yleisten etujen, suojaamiseen. Kyseessä ovat edut, joita kyseinen jäsenvaltio pitää olennaisina, kuten tämän tuomion 39 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee.

45 Rooma II -asetuksen johdanto-osan 32 perustelukappaleessa olevasta viittauksesta vahingonkorvauksen arviointia koskeviin sääntöihin tosin ilmenee, ettei unionin lainsäätäjä ole lähtökohtaisesti sulkenut pois sitä mahdollisuutta, että yksilöiden etujen suojaamista koskevia sääntöjä voidaan tarvittaessa pitää kansainvälisesti pakottavina säännöksinä. Kyseisen perustelukappaleen toisesta osasta nimittäin ilmenee, että käsitteet, joihin jäsenvaltiossa voimassa olevat sopimussuhteen ulkopuolisen vahingon korvaamista koskevat säännöt perustuvat, voivat oikeuttaa tuomioistuinvaltion lain soveltamisen kyseisen asetuksen 16 artiklan nojalla.

46 Kun otetaan huomioon kansainvälisesti pakottavien säännösten käsitteen määritelmä, kansallinen tuomioistuin voi soveltaa yksilöiden etujen suojaamista koskevia kansallisia säännöksiä kansainvälisesti pakottavina säännöksinä kuitenkin vain, jos yksityiskohtaisesta arvioinnista, joka kansallisen tuomioistuimen on suoritettava, ilmenee selvästi, että tietyn henkilöryhmän omien etujen suojelu, josta näissä kansallisissa säännöksissä säädetään, vastaa kyseisillä säännöksillä turvattavaa olennaista yleistä etua. Kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 62 kohdassa, on osoitettava, että on olemassa riittävä yhteys sellaiseen yleiseen etuun, jota pidetään olennaisena kyseisen valtion oikeusjärjestyksessä.

47 Kuten tämän tuomion 40 kohdasta ilmenee, nyt käsiteltävässä asiassa ZZD:n 52 §:ää voitaisiin soveltaa pääasiassa kyseessä olevaan oikeudelliseen tilanteeseen Rooma II -asetuksen 4 artiklan nojalla lähtökohtaisesti määräytyvän Saksan lain asemesta vain, jos sen soveltaminen olisi perusteltua erityisen tärkeistä syistä, jotka ilmentävät Bulgarian oikeusjärjestyksessä olennaisiksi katsottuja yleisiä etuja. Tältä osin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on todennut, että ZZD:n 52 §:ssä vahvistettu kohtuullisuusperiaate on Bulgarian oikeuden perusperiaate ja osa Bulgarian oikeusjärjestyksen perusteita. Siltä osin kuin tämän säännöksen tarkoituksena on suojella luonnollisten henkilöiden tietyn ryhmän omia etuja, on muistutettava, että yksityiskohtaisesta arvioinnista, joka kansallisen tuomioistuimen on suoritettava, on lisäksi käytävä selvästi ilmi, että tämä suoja vastaa olennaista yleistä etua, jonka turvaaminen kyseisellä säännöksellä varmistetaan, siten, että kyseinen jäsenvaltio pitää sen noudattamista ratkaisevan tärkeänä.

48 Vaikka unionin tuomioistuimen tehtävänä ei olekaan arvioida kansallista säännöstä tämän tuomion 40 kohdassa mainittujen kriteerien valossa, on muistutettava, että tämän tuomion 43 kohdasta seuraa, että Rooma II -asetuksen 16 artiklassa säädettyyn poikkeukseen ei voida turvautua, jos tuomioistuinvaltion lain kyseisellä säännöksellä tavoiteltu olennaisen yleisen edun suojaamisen tavoite voidaan saavuttaa myös soveltamalla kyseisen asetuksen nojalla määräytyvää lakia.

49 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että ZZD:n 52 §:ssä säädetään, että tuomioistuin määrää aineettoman vahingon korvaamisesta ”kohtuuden mukaan”, kun taas Saksan laissa säädetään mahdollisuudesta saada samasta vahingosta ”kohtuullinen korvaus”, joten molemmat kansalliset säännöstöt vaikuttavat siten perustuvan kohtuullisuusperiaatteeseen.

50 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee kuitenkin myös yhtäältä, että korvauksen enimmäismäärä, joka voidaan myöntää Saksan lain nojalla, on noin 5 000 euroa, kun taas ZZD:n 52 §:n nojalla tavallisesti myönnettävä määrä on noin 120 000 BGN (n. 61 000 euroa). Kuten julkisasiamies on kuitenkin pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 32 kohdassa, pelkästään sillä perusteella, että tuomioistuinvaltion lain soveltaminen johtaa korvauksen määrän osalta erilaiseen ratkaisuun kuin lainvalintasäännön mukaan määräytyvän lain soveltaminen, ei voida päätellä, ettei viimeksi mainitun lain soveltamisella voida saavuttaa tuomioistuinjäsenvaltion lain kyseisellä säännöksellä mahdollisesti tavoiteltua olennaisen yleisen edun suojaamisen tavoitetta.

51 Toisaalta ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että ZZD:n 52 §:n nojalla henkisestä kärsimyksestä ja kivusta voidaan järjestelmällisesti myöntää rahallinen korvaus, kun taas Rooma II -asetuksen 4 artiklan nojalla määräytyvä Saksan laki sallii tältä osin korvauksen vain silloin, kun vahingonkorvausvastuun perustavasta tapahtumasta on aiheutunut patologista haittaa. Jollei tarkistuksista, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on suoritettava, muuta johdu, Saksan laki ja Bulgarian laki vaikuttavat näin ollen perustuvan näiltä osin täysin erilaisiin käsityksiin oikeudesta korvaukseen.

52 Tästä syystä ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että uhri voisi samanlaisissa tapauksissa saada kärsimästään henkisestä kärsimyksestä ja kivusta, jotka eivät ole aiheuttaneet patologista haittaa, Bulgarian oikeuden nojalla enintään noin 120 000 BGN:n (n. 61 000 euroa) suuruisen korvauksen, kun taas Saksan oikeuden mukaan hän ei voisi saada lainkaan korvausta.

53 Näin ollen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on ratkaistava, saavutetaanko Saksan lain, jossa ei säädetä korvauksesta henkisestä kärsimyksestä ja kivusta, jotka eivät ole aiheuttaneet patologista haittaa, soveltamisella ZZD:n 52 §:ssä tavoiteltu olennaisen yleisen edun suojaamisen tavoite.

54 Lopulta neljänneksi on muistutettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltion laki, jossa annetaan unionin direktiivissä säädetty vähimmäissuoja, voidaan syrjäyttää tuomioistuinvaltion lain hyväksi sillä perusteella, että kyseisen lain säännökset ovat pakottavia, mikäli asiaa käsittelevä tuomioistuin toteaa yksityiskohtaisesti, että tuomioistuinjäsenvaltion lainsäätäjä on direktiiviä täytäntöön pannessaan pitänyt olennaisen tärkeänä, että kyseisessä oikeusjärjestyksessä annetaan kyseiselle henkilölle tässä direktiivissä säädettyä suojaa laajempi suoja, ja ottaa tältä osin huomioon tällaisten pakottavien säännösten luonteen ja tarkoituksen (ks. vastaavasti tuomio 17.10.2013, Unamar, C-184/12, EU:C:2013:663, 50–52 kohta).

55 Unionin tuomioistuin katsoi kuitenkin 15.12.2022 antamansa tuomion HUK-COBURG-Allgemeine Versicherung (C-577/21, EU:C:2022:992) 34–37, 42 ja 48 kohdassa, että vaikka jäsenvaltioiden on varmistettava, että liikenneonnettomuuksien uhrien lähiomaisille aiheutunut aineeton vahinko korvataan pakollisesta vakuutuksesta vähintään direktiivissä 2009/103 säädettyjä vähimmäismääriä noudattaen, tässä direktiivissä ei aseteta erityisiä vaatimuksia vahingonkorvausvastuuta koskevan järjestelmän valinnalle sen määrittämiseksi, missä laajuudessa vahinkoa kärsineellä on oikeus saada korvausta vakuutetun vahingonkorvausvastuun, jota säännellään pääasiallisesti kansallisessa oikeudessa, perusteella.

56 Näin ollen on niin, että koska mainitun direktiivin tarkoituksena ei ole yhdenmukaistaa liikenneonnettomuuden välilliselle vahingonkärsijälle tulevan korvauksen laajuutta ja koska ZZD:n 52 §:ää, jonka tarkoituksena on määrittää tällaiselle vahingonkärsijälle aiheutuneesta

aineettomasta vahingosta maksettavan korvauksen laajuus, ei voida katsoa annetuksi kyseisen direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä, kyseinen 52 § ei kuulu tämän tuomion 54 kohdassa mieleen palautetussa oikeuskäytännössä tarkoitettuun tilanteeseen.

57 Esitettyyn kysymykseen on kaiken edellä esitetyn perusteella vastattava, että Rooma II -asetuksen 16 artiklaa on tulkittava siten, että kansallista säännöstä, jossa säädetään, että tuomioistuin määrittää liikenneonnettomuudessa kuolleen henkilön lähiomaisille aiheutuneesta aineettomasta vahingosta maksettavan korvauksen kohtuuden mukaan, ei voida pitää kyseisessä artiklassa tarkoitettuna kansainvälisesti pakottavana säännöksenä, paitsi jos silloin, kun kyseessä olevalla oikeudellisella tilanteella on riittävän läheisiä yhteyksiä tuomioistuinjäsenvaltioon, asiaa käsittelevä tuomioistuin toteaa kyseisen kansallisen säännöksen sanamuodon, systematiikan, tavoitteiden ja sen antamisen asiayhteyden yksityiskohtaisen tarkastelun perusteella, että sen noudattamista pidetään olennaisen tärkeänä kyseisen jäsenvaltion oikeusjärjestyksessä sillä perusteella, että sillä pyritään sellaisen olennaisen yleisen edun suojaamista koskevaan tavoitteeseen, jota ei voida saavuttaa soveltamalla kyseisen asetuksen 4 artiklan nojalla määräytyvää lakia.

Oikeudenkäyntikulut

58 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista 11.7.2007 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 864/2007 (Rooma II) 16 artiklaa

on tulkittava siten, että

kansallista säännöstä, jossa säädetään, että tuomioistuin määrittää liikenneonnettomuudessa kuolleen henkilön lähiomaisille aiheutuneesta aineettomasta vahingosta maksettavan korvauksen kohtuuden mukaan, ei voida pitää kyseisessä artiklassa tarkoitettuna kansainvälisesti pakottavana säännöksenä, paitsi jos silloin, kun kyseessä olevalla oikeudellisella tilanteella on riittävän läheisiä yhteyksiä tuomioistuinjäsenvaltioon, asiaa käsittelevä tuomioistuin toteaa kyseisen kansallisen säännöksen sanamuodon, systematiikan, tavoitteiden ja sen antamisen asiayhteyden yksityiskohtaisen tarkastelun perusteella, että sen noudattamista pidetään olennaisen tärkeänä kyseisen jäsenvaltion oikeusjärjestyksessä sillä perusteella, että sillä pyritään sellaisen olennaisen yleisen edun suojaamista koskevaan tavoitteeseen, jota ei voida saavuttaa soveltamalla kyseisen asetuksen 4 artiklan nojalla määräytyvää lakia.

Allekirjoitukset